

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Riigikogu keskkonnakomisjonile,
Riigikogu fraktsioonidele

Teie:

Meie: 2.12.2021 nr 1-2/21/5239

Looduskaitseseaduse ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõust 483 SE

Riigikogu on menetlusse võtnud looduskaitseseaduse ja sellega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu 483 SE, millega muuhulgas kavandatakse ehituskeeluvööndi ulatuse olulist vähendamist mererannal ja veekogude kallastel. Samuti võib eelnõu tulemusel osutada igaüheõiguse kitsendamise õigustatuks praegusest märksa enamates kohtades.

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) on seisukohal, et taolised muudatused seadusandluses on kohatud ja lubamatud, teeme ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Järgnevalt selgitame oma seisukohta.

- 1) Kavandatavad muudatused, mis puudutavad ehituskeeluvööndi ulatuse vähendamist ning kallasraja sulgemise võimaldamist, on ebaproportsionaalsed, seades erahuvi esikohale avaliku huvi ees. Kodanike võrdne kohtlemine eeldab, et igaüheõigust on võimalik rakendada ka rannal ja veekogude kallastel, mis on kõigi elanike jaoks atraktiivsed liikumise paigad ega tohiks lausaliselt erahoovideks muutuda. Menetlusse võetud eelnõu seaduseks saamisel tehtaks Eestis radikaalne pööre, võrreldes senise ning põhjamaadele omase lähenemisega, mille kultuuriruumi tahame kuuluda ja kellega sarnaneda.

Erahuvi seadmine avalikust huvist kõrgemale toob kaasa täiendavad pinged ühiskonnas, kuivõrd juba praegu kehtiva õiguse alusel on kallasraja kasutamine, mis justkui on igaühe seaduslik õigus, paiguti raskendatud eraomanike radikaalse käitumise tõttu. Sellised konfliktid kavandatavate muudatuste jõustudes ainult süveneksid, põhjustades õigustatud pahameelt kodanikes, kelle jaoks ligipääsuvõimalused veekogudele olulisel määral ahenevad. Kõigil Eesti elanikel on õigustatud ootus, et rannad ja kaldaalad säilivad ligipääsetavatena, nagu need siiani on olnud.

- 2) Ehituskeeluvööndi vähendamine rannal ja kallastel seab ohtu elurikkuse ning neile piirkondadele eriomased maastikud, kuna põhjustab tugeva inimõju kandumist aladele, mis seni on olnud sellest puutumata ning saanud elurikkust toetada. Rannik ja veekogude kaldad on siiani olnud Eesti looduskaitseüsteemi ja rohevõrgustiku osa, kõikjal ei olegi seetõttu püüeldud kaitstava loodusobjekti loomise poole, vaid on arvestatud, et kaitse tagab ranna ja kalda ehituskeeluvöönd.

Ranna- ja kaldaalade tähtsust ning nende kaitse vajadust on selgitanud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli teadlased oma 2011. aasta ekspertarvamuses

“Ekspertarvamus randade ja kallaste kaitse ning ehituskeelu- ja piiranguvööndite kohta” (töö on esitatud käesoleva kirja lisana). Ranna- ja kaldaalad on ökoloogilises mõttes piirialad, mis on bioloogilise mitmekesisuse seisukohast eriti olulised, kuna väikese ulatusega alal märkimisväärselt muutuvad keskkonnatingimused loovad sobiva elupaiga väga erinevatele liikidele. Kohaliku maastiku skaalas on ranna- ja kaldaalad ökoloogilise mitmekesisuse kontsentreerumise kohad, millest tuleneb ka vajadus neid kaitsta. Eestile on omane suur rannikutüüpide mitmekesisus väikesel alal, mis rõhutab veelgi meie ranna- ja kaldaalade unikaalsust ning olulisust loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Nende aladega on otseselt seotud kümned kaitsealused taime- (94) ja linnuliigid (62), sh Euroopa Loodus- ja Linnudirektiivi liigid ja elupaigatüübid (27). Elupaikade fragmenteerumine, st katkestuste teke on rannale ja kallastele iseloomulike liikide jaoks märkimisväärselt ohuks, kuivõrd niigi kitsaste ribadena esinevad elupaigad vähenevad tasemeni, kus need enam säilida ei suuda.

Loodusdirektiivi ja EL elurikkuse strateegia eesmärk on elupaikade seisundit mitte halvendada. Ehitustegevusega praeguses ehituskeeluvööndis kaasneks selgelt nii elupaikade hävimine kui ka kahjustamine, nt kuivendamise, kommunikatsioonide ja infrastruktuuri rajamise jmt läbi. Linnudirektiiv näeb lisaks kaitsealuste liikide kaitsmise vajadusele ette vajaduse tagada lindude elupaigad ka väljaspool kaitstavaid alasid ning tagada rändlindudele võimalused peatumiseks – kuidas saavad need eesmärgid rannikuid täis ehitades tagatud olla rohkete ranniku ja kallastega seotud linnuliikide jaoks?

Ehituskeeluvööndi vähendamine, mis lubab ehitamist veekogude lähedale, toob lisaks kaasa ka elamuid jm hooneid ümbritsevate alade niitmise, mistõttu need ei sobi enam elupaikadeks ei taimedele, loomadele ega lindudele, kes seal seni on elanud. Samuti muutuvad veekogude kaldad, mis seni on olnud ulukitele olulisteks liikumisteedeks, nende jaoks läbipääsmatuks, kuivõrd lagedus ja hoonestus on nende jaoks hirmutavad, isegi kui pole otseselt piiravaid tarasid ees. Lisaks kaasneb senisest oluliselt suurem reostuskoormuse oht veekogudele, mis omakorda ohustab sealset elurikkust ja ökosüsteeme.

Olukorras, kus Eesti riigijuhid räägivad rohepöörde vajalikkusest, Euroopa Liit annab järjest jõulisemaid suuniseid elurikkuse hoidmiseks ja taastamiseks ning rahvusvahelised raportid ([IPBES](#) jt) toonitavad kiire tegutsemise vajadust elurikkuse hoidmisel, on täiesti lubamatu kaaluda elurikkust veel toetavate alade teadlikku hävitamist ja tugevamõjulisse inimkasutusse lubamist. Selle asemel annab praeguse ehituskeeluvööndi ulatuse säilitamine ja looduslikuna hoidmine hea võimaluse panustada elurikkuse strateegias seatud eesmärki, mille kohaselt peab 30 % maismaast olema kaitse alla võetud.

Selge suunise maastikulise väärtuse säilitamiseks ja tõstmiseks annab ka [Euroopa Nõukogu maastikukonvektsioon](#), millega Eesti on liitunud. Konventsioon annab põhimõtted maastiku arvestamiseks planeerimisel, projektide teostamisel ja teiste ruumilist mõju omavate tegevuste korral (soovitus CM/REC (2008) 3): *Every planning action or project should comply with landscape quality objectives. It should in particular improve landscape quality, or at least not bring about a decline. The effects of projects, whatever their scale, on landscape should therefore be evaluated and rules and instruments corresponding to those effects defined. Each planning action*

or project should not only match, but also be appropriate to the features of the places.

- 3) Eelnõu vastuvõtmisega kaoks ainus siseriiklik õigusakt, millega jõustatakse Läänemere keskkonnakaitse komisjoni (HELCOM) soovitus 15/1 ranniku kaitseks. Nimetatud rahvusvahelise soovitus kohaselt peavad riigid kaitsma rannikuriba vähemalt 100 - 300 meetri laiuselt; Eesti on Läänemere keskkonnakaitse konventsiooni osapoolena kõnealuse soovitus heaks kiitnud. HELCOMi soovitus rakendamisest taganemine kahjustaks Eesti mainet keskkonnateadliku riigina ning rahvusvahelist tõsiseltvõetavust keskkonnakaitsealastes küsimustes.
- 4) On üldteada, et kliimamuutuse tulemusena veetase maailmameres, st ka Läänemeres lähema 50-100 aasta jooksul tõuseb ning selle ja maakerke ühismõjul rannajoon muutub. Samuti on suur tõenäosus senisest ulatuslikumate ajutiste üleujutuste tekkeks tsüklonite mõjul. Eesti asub suhteliselt ebastabiilse pinnasega alal, võrreldes näiteks põhjapoolsetes riikides avaneva graniidiga. Siinsed settekivimid alluvad kergesti veetaseme tõusust ja tormidest põhjustatud kulutusele ning murendamisele. Hoonestuse lubamine vahetult ranna äärde on nende teadmiste taustal vastutustundetu ning nõrgestab Eesti võimekust kliimamuutustega toimetulekul. [Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030](#) kohaselt on muutustega kohanemise eest vastutajaks riik; ebaõiglane on lükata selles valdkonnas vastutus kohalikele omavalitsusele ning eeldada, et nad kõik suudavad koos maaomanikega keerulises globaalses väljakutses leida parimaid lahendusi. Kliimamuutustega kohanemisel peaksid kehtima ühtsed põhimõtted vähemalt kogu riigi tasandil, mitte igas omavalitsuses erinevalt, kus omavalitsuste juhid peaksid valima kliimamuutusega parema kohanemise ja naaberomavalitsustega jõukate elanike pärast konkureerimise vahel. Parim kompetents kliimamuutusega kohanemise teemal on täna olemas riiklikul, mitte kohalikul tasandil.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator